

an-tecknat

Medlemsblad för Sollentuna Släktforskare nr 2 - 2021

Källa: Digitaltmuseum.se

Kongl. Helsingre regemente 1756–1845

Läs på sid. 9 om en tvilling som blev soldat i Hälsingland

Kalendarium	sid. 2	Fogderäkenskaper	sid. 7
Ordförandens spalt	sid. 3	Släktforskarcafé	sid. 8
Årsmötet 2021	sid. 3	Fantastiska arkiv	sid. 9
Gårdsforskning	sid. 4	Gemensam födelsedag	sid. 12
Att hitta en okänd far	sid. 5	Tidningsläsning	sid. 12

Sollentuna Släktforskare

c/o Marianne Ljungström
Flädervägen 55
194 64 Upplands Väsby

Hemsida: www.sollentunaslaktforskare.se
e-post: info@sollentunaslaktforskare.se
Plusgiro: 712 140-3
Swish: 123 103 64 66

Föreningen, som är politiskt och religiöst obunden, bildades 1990 och har 204 medlemmar. Föreningen vill öka intresset för släktforskning, bland annat genom föredrag och studiebesök.

Styrelsen

Marianne Ljungström, ordförande
Margaretha Vinterholt, vice ordförande
Agneta Berghem, sekreterare
Kjell Hassel, kassör
Kaj Högländer
Camilla Wentzel
Owe Lindquist

Styrelsen kan nås via föreningens e-post:
info@sollentunaslaktforskare.se

Föreningen är medlem i Sveriges Släktforskarförbund och samarbetar med Studieförbundet Vuxenskolan.

an-tecknat

ISSN 2002-9799

Medlemsbladet beräknas komma ut med fyra nummer per år och ingår i medlemsavgiften.
Ansvarig utgivare: Marianne Ljungström tel. 070-351 30 24.

Redaktionsgruppen består av Agneta Berghem, Agneta Svensson, Birgitta Hassel och Margaretha Vinterholt.

Manus och bilder skickas till: Margaretha Vinterholt: marg.vinter@gmail.com
Nästa nummer beräknas komma ut i september.
Tryck: Stocken - Snabbtryck AB, Sollentuna.

Kalendarium

OBS. Höstens föredrag och släktforskarcafé sker troligen som videomöten. Du får vidare information via e-post och på vår hemsida.

Föredragen börjar kl. 18.00 och håller på i cirka en timme.

Läs mer om föredragen på vår hemsida.

Måndagen den 13 september kl. 18.00

FÖREDRAG av Christina Sagersten: "Pappa, vem är du?"

Tisdagen den 5 oktober kl. 18.00

FÖREDRAG av Örjan Hedengren, Föreningen för smedsläktforskning: "Om smeder".

Tisdagen den 26 oktober kl. 18.00 (2x45 min)

FÖREDRAG av Ted Rosvall: "Hur man hittar försvunna emigranter, ett riktigt detektivarbete".

Onsdagen den 3 november kl. 18.00

FÖREDRAG av Mona Nordin: "Anno 1891. Helena Erika och Erik Ersson Nordin emigrerar till Brasilien".

Tisdagen den 16 november kl. 18.00

FÖREDRAG av Hans Hanner och Mats Johansson: "Gästgiverier".

Släktforskarstödet vid släktforskar datorn på Sollentuna bibliotek har vi ställt in tills vidare. I stället erbjuder vi släktforskarstöd via Zoom följande onsdagar: 15/9, 6/10, 27/10, 17/11 och 8/12. Forskarstödet bokas via nätet. Se vår hemsida www.sollentunaslaktforskare.se och välj Släktforskning/Forskarstöd för instruktioner och länk till bokningen.

Om ni behöver hjälp med något i släktforskningen så hör av er på föreningens e-post så får vi hitta en lösning på problemet.

Aktiviteter i annan regi

5-10 juli Släktforskar dagar i Skåne

Se vidare på sfvs2021.sgfm.se

11-12 september Släktforskarförbundets släktforskar dagar blir digitala. Se vidare på sfd2021.se

Ordföranden har ordet

Årsmötet klarade vi av digitalt i år och jag tackar för förtroendet att vara ordförande ytterligare ett år. Vi har fortfarande ingen valberedning och det är tråkigt att ingen vill ställa upp utan att även detta arbete hamnar på styrelsen.

Styrelsen planerar fortsatta aktiviteter digitalt och det är roligt att det är ungefär lika många åhörare digitalt som vi hade tidigare vid fysiska medlemsmöten. Vi har även fått ej vana föredragshållare att berätta för oss. Är det någon av er medlemmar som vill och har något att berätta så hör av er!

Det har varit bra digitala caféer där flera medlemmar deltagit och delat med sig av sina erfarenheter.

Många föreningar har kommit igång digitalt med Zoom och det är enkelt att delta i andra föreningars föredrag och det finns mycket intressant att lyssna på. Tag för vana att titta på Släktforskarförbundets hemsida www.rotter.se. Där annonseras mycket av det som händer inom släktforskarområdet.

De fysiska Släktforskar dagarna i augusti i Göteborg är inställda och det planeras för digitala släktforskar dagar den 11-12 september. Förbundets stämma sker digitalt i september och jag representerar vår förening.

Det gäller att hålla ut och hålla avstånd ytterligare en tid och jag hoppas att vi kan återuppta våra fysiska möten när vi alla blivit vaccinerade mot covid-19.

Vi behöver alltid artiklar till tidningen, korta som långa är välkomna.

När jag skriver detta är det påsk och jag har börjat fixa i trädgården och idag annandagen snöar det.

Jag önskar er alla en skön vår och sommar.

Marianne Ljungström

Årsmöte 2021

Ett år har gått sedan vi senast hade årsmöte, nämligen den 3 mars. Då firade vi också 30-årsjubileum som förening.

Strax därefter var covid-19-pandemin ett faktum. Plötsligt kunde inget vi planerat för under våren genomföras. Vi hade i stället styrelsemöten och aktiviteter för våra medlemmar digitalt via Zoom.

I år genomförde vi årsmötet via Zoom. Enligt röstlängden deltog 33 medlemmar.

De sedvanliga stadgeenliga ärendena avhandlades. Verksamhetsberättelsen för 2021 genomgicks och lades till handlingarna. Balans- och resultaträkning 2021 fastställdes och styrelsen beviljades ansvarsfrihet. Därefter fastställdes budget och verksamhetsplan för 2022. Medlemsavgiften för nästkommande år är oförändrad: 200 kr för enskild medlem och 80 kr för familjemedlem skriven på samma adress.

Ungdom till och med 25 år betalar 50 kr. Inga motioner hade inkommit.

Sittande ordförande Marianne Ljungström omvaldes för ytterligare ett år. Det var tre omval för två år av Margaretha Vinterholt, Kaj Högländer och Kjell Hassel. Två nya styrelseledamöter valdes för ett år, fyllnadsval, Camilla Wetzel och Owe Lindquist. Två revisorer valdes för ett år, Hans Carlheim och Lars Nilsson. Revisorssuppleant för ett år var vakant och på mötet anmälde sig Christer Grunder. Han presenterade sig och valdes till uppdraget.

Avslutningsvis tackade Marianne för förtroendet att leda föreningen i ett år till. Hon tackade de avgående styrelsemedlemmarna Britt-Marie Sjöquist och Margareta Lagerman samt Hans Sjöquist, avgående revisor i föreningen. Själva avtackningen kommer att genomföras längre fram i år när ett fysiskt möte kan ske.

Margaretha Vinterholt

Gårdsforskning

Med hjälp av tips från Anna-Lena Hultmans föredrag om "Gårdsforskning" har vår medlem Agneta Berghem börjat forska om sin fastighets historia och kommit en liten bit på väg.

Den 1 december förra året höll Anna-Lena Hultman föredraget "Din gårds historia" för Sollentuna Släktforskare. Den som inspirerats av teveprogrammet "Det sitter i väggarna" eller över huvud vill veta något om sin gårds eller fastighets historia fick många matnyttiga tips. Sina tips har Anna-Lena sammanställt och de återfinns på vår hemsida under fliken **SLÄKTFORSKNING/TIPS**, [Gårdsforskning – några tips \(lilleskogen.se\)](#).

Anna-Lena Hultman.

Själv har jag undrat om vår fastighets historia och vem som tidigare bott här. Vi köpte en obebyggd tomt i Sollentuna på 1980-talet. Det var en del av en stor fastighet, som hade styckats i tre, efter en avliden polisänka. Hon hade testamenterat den till en religiös organisation, som sålt den till ett byggföretag berättade dess säljare, som i sin tur sålde den till oss. Polisänkans lilla gula hus som revs när de tre nya husen uppfördes, skymtar längst till höger på bilden ovan.

Polisänkan hette Hilda Elisabet "Lisa" Karlsson (1904–1983) och var änka efter Klas Yngve Karlsson (1891–1961), har jag senare tagit reda på. I dödboken sökte jag på efternamnet och provade några olika dödsår, åren innan vi förvärvade vår tomt och hittade henne så småningom på rätt adress. Där fann jag uppgift om när hon blev änka och kunde också hitta hennes man på samma adress. När jag sökte i

digitaliserade dagstidningar hittade jag bägge makarnas dödsannonser och fick där veta att de varit barnlösa, vilket förklarar testamentet.

Husgrunden monteras, 1985-04-17. Foto: Agneta Berghem.

I en notis i DN 1930-05-15 under rubriken "19-årig piket i kollision, polis dödad" kan vi läsa om en trafikolycka som Klas Yngve Karlsson var inblandad i.

I hörnet av Timmermans- och Högbergsgatorna kolliderade en polispiket och en av NK:s varumotorcyklar. I piketen fanns fyra polismän. Två av dem kördes till sjukhus, den ene avled strax, den andre var inte livsfarligt skadad. Motorcykelns och piketens förare undslapp med skrubbsår liksom den fjärde konstapeln, Klas Yngve Karlsson, från Centralpolisen. Polispiketen var på inryckning till Maria polisstation från en eldsvåda på Mosebacke torg då den svåra olyckan inträffade. Motorcykeln hade hunnit ut mitt på gatan när den fattades av polispiketens högra framhjul och kastades upp på trottoaren. Piketen gjorde därvid en gir åt höger, slirade runt med bakvagnen, slog en hel volt i sidled och blev liggande upp och ner med kylaren vänd mot körriktningen uppe på trottoaren. Föraren hade hindrats att gira till vänster av lekande småbarn på gatan och slungades upp på trottoaren. Konstapel Karlsson slungades huvudstupa ur piketen och hamnade på trottoaren. Han skrubbede sig endast i ansiktet. Tur i oturen var att

kollisionshörnet var folktomt. Ingen av förarna sade sig ha haft hög fart. En bidragande orsak till olyckan kunde vara att piketen var gammal, den första motor-drivna som 1911 ersatt hästpiketerna, och av många polismän ansedd som oduglig. Samtliga inblandade i olyckan fanns avporträtterade i artikeln.

Klas Yngve Karlsson, DN 1930-05-15.

Om detta är rätt Klas Yngve Karlsson skulle han ha varit 39 år vid olyckstillfället och ogift. Mycket tyder på att det rör sig om samma person. Namn och ungefärlig ålder stämmer och bägge hade antagligen varit knutna till Maria polisstation på Söder och hur många sådana kan det ha funnits med samma namn?

Att hitta en okänd far

På släktforskarcaféet 29 september med temat DNA berättade vår medlem Anette Modée om sitt arbete med att hitta sin pappas okända morfar. Här kommer hennes berättelse.

Mitt intresse för släktforskning började när jag i högstadiet (1982) fick två veckors PRAO på Pastorsexpeditionen. Det var mitt första möte med kyrkoarkiv och kyrkoböcker. Jag fick dessutom förtroendet att skriva in uppgifter i kyrkoböckerna. Det här väckte min nyfikenhet och jag började leta upp min egen familj och kända släktingar i böckerna.

Med kunskapen från min PRAO-period i bakhuvudet började jag några år senare att släktforska. Det fanns frågor som jag ville ha svar på som mina föräldrar inte kunde

När Klas Yngve och Lisa gifte sig i december 1932 står han som f.d. polis och hon som sömmerska. Enligt senare notering i lysningsboken flyttade de i oktober 1938 till Sollentuna från Maria Magdalena församling i Stockholm.

Det lilla gula hus som jag sett och fotograferat måste ha varit relativt nybyggt för huset, som stått där tidigare, hade brunnit upp när åskan slagit ner i det, har en granne, som är barnfödd i området, berättat. Och att det enda de fick med sig var en pinnstol. Från samma källa har jag fått veta att de hade haft höns och att Klas Yngve hade haft alkoholproblem och blivit hemhjälp vid ett flertal tillfällen.

Vidare fick jag veta att änkan brukade åka med kyrkbussen på söndagarna vilket också kan motivera testamentet. Hon hade träffat en ny man efter Klas Yngves död och de hade haft en tandemcykel som de trampat runt med. De hade aldrig gift sig och han dog före henne.

Även om vi är de första om bor i vårt hus har fastigheten alltså en äldre historia. Längre tillbaka än till makarna Karsson har jag hittills inte hunnit komma men jag har enligt Anna-Lenas tips kontaktat lantmäteriet och landsarkivet för att få ytterligare information.

Agneta Berghem

besvara. Min far visste till exempel inte vem hans morfar var. Han hade aldrig träffat honom. När jag frågade min farmor om vem hennes far var, berättade hon stolt att hennes far hette Oscar och att han hade varit flottist.

I födelseboken stod det dock att hon var oäkting och något namn på en eventuell fader hittade jag inte. Farmor viftade undan det och sa att de skrev så när föräldrarna inte var gifta.

Farmor dog 1996 utan att jag hade kunnat bekräfta vem som faktiskt var

hennes far. Tiden gick och jag tänkte inte mer på det. För ett par år sedan tog jag ett DNA-test på min far med målet att ta reda på vem hans morfar var. Var det flottisten Oskar?

Arkiven

Jag visste att farmor föddes den 24 september 1913 som oäkta barn till Karin Andreasdotter i Augerums församling. I husförhörslängderna fann jag att Karin bodde med sin mor Ada och styvfar jordbruksarbetaren Karl Gren på Augerums gård utanför Karlskrona. Cirka ett år efter farmors födelse flyttade modern till Amiralitetsförsamlingen i Karlskrona där hon arbetade som tjänarinna.

Farmor var kvar hos mormor Ada på gården. Jag forskar vidare om Karin och följer hennes resa genom livet. Till en början via församlingsböckerna.

I Karlskrona stadsförsamlings församlingsbok hittar jag Karin på en sida med en lista över ogifta kvinnor och barn. Hon är inskriven tillsammans med sin son Nils Oskar Wilhelm, född 11 januari 1916.

I anteckningarna stod det ”fader: se dopbok”. I dopboken stod det fader **Gustavsson Oskar Wilhelm**, sjöman vid 1:a eldarkompaniet. Han hade erkänt faderskapet efter domslut den 3 mars 1916. Kunde det, precis som farmor sagt, vara så att Oskar Wilhelm även var far till farmor?

I och med att det fanns ett domslut fanns det nu en chans att hitta mer information om Oscar.

Jag kontaktade Karlskrona stadsarkiv och bad om att få kopior på handlingar rörande Karin. En tid senare fick jag kopior på förhørsprotokoll och avtal om underhållsbidrag. I avtalet om underhållsbidrag har Oscar erkänt att han är far till Nils. I ett förhørsprotokoll gällande förnyad ansökan om underhållsbidrag från 1921 stod det bland annat att ”fader till hennes samtliga tre barn var den nu avlidne korpralen vid flottan Oscar Wilhelm Gustavsson...” Det här var en stark indikation på att Oscar var far till farmor, men helt säker kan man ju inte vara.

Min fars DNA hade fått många matchningar, men det var svårt att hitta några gemensamma anor med de personer han

hade matchning med. I förhørsprotokollet fanns även namn på Oscars far och var han bodde 1921. På så sätt kunde jag ta reda på när Oscar var född och om han hade några syskon. Genom att få namnen på Oscars far och mor samt syskon skapade det större förutsättningar för att hitta gemensamma anor med hjälp av DNA-matchningar.

Bekräfta faderskapet med hjälp av DNA

En av pappas närmsta DNA-matchningar var en man i 70-årsåldern. Jag kallar honom Peter. Det uppskattade släktskapet mellan min far och Peter var syssling-sysslingbarn. De hade ett gemensamt DNA på 3 % (236 cM), största segmentet 60,3 cM. Med ett så stort gemensamt segment kan man vara ganska säker på att det är en äkta DNA-matchning.

Peter hade också ett släkträd på MyHeritage, där kunde jag hitta namn på hans anor och var de hade bott. Ett par generationer ner i trädet hittade jag namn som jag kände igen. Det var Peters farfarsfar och farfarmor som hade samma namn som Oscars far och mor. Som tur var så hade Peter lagt in information om födelseår och plats på sina anors profiler. Det visade sig att de var födda på samma plats som Oscars föräldrar. Jag hittade även Oscar som ett av barnen. Födelse-datum och ort stämde med den Oscar som var far till farmors bror. I och med DNA-matchningen och släkträd som matchar kan jag nu vara ganska säker på att Oscar även var far till min farmor.

Jag kontaktade Peter via MyHeritage meddelandefunktion i april 2020 och vi kunde konstatera att hans farfars far var samma person som pappas morfars far. Alltså stämmer det att de är sysslingar och vi hade hittat vår gemensamma ana från mitten av 1800-talet.

I det här fallet kunde alltså DNA-matchningen bekräfta ett rykte/antagande som florerat länge i släkten. Min far fick äntligen bekräftat vem hans morfar var och var han kom ifrån.

Oscar och Karin fick 3 barn mellan åren 1913-1918 men de gifte sig aldrig. Man kan undra varför. Men det är en annan historia. *Anette Modée*

Fogderäkenskaper och jordeböcker

Vår medlem Lars Nilsson berättar här om mindre vanliga källor till fördjupning i en gårds äldre historia.

De flesta släktforskare har oftast ingen anledning att försjunka i 1500- och 1600-talens fogderäkenskaper och jordeböcker. I varje fall inte för att finna ledtrådar till sina egna anförvanter. Materialet är däremot en guldgruva för den som forskar om socknar och gårdar. Har man en släktgård med långa anor finns all anledning till att ordentligt fördjupa sig i de längder över stående grundskatter som fogdarna upprättade.

Det var på Gustav Vasas tid som de stående grundskatterna på jorden infördes. På så sätt visste kronan alltid hur stort skatteinflödet skulle bli och bönderna måste vårda sina gårdar så att skatten kunde betalas. Allt noterades i fogdens räkenskaper. Äldre tiders stående grundskatter påminner i hög grad om senare tiders fastighetsskatt som också tillförsäkrar statskassan ett förutsägbart belopp. Och det var först kring sekelskiftet 1900 som grundskatterna avvecklades.

Fogderäkenskaperna ingår i serien Landskapshandlingar som förvaras av Riksarkivet och finns digitaliserade hos Digitala forskarsalen. Serien startar omkring 1530 och sträcker sig fram till 1630. Tidpunkterna varierar mellan olika delar av serien.

Materialet är ordnat landskapsvis och underindelad i fogderier av olika slag bland annat härader. Inom varje härad redovisas socken- och gårdsvis vilken skatt som skulle betalas och namnet på den skattskyldige bonden. Vanligen uppges bara förnamnen varför det är svårt att veta något om släktförhållanden. Detaljrikedomen varierar men generellt sett ökar den med tiden. Det finns åtskilliga luckor och skador i det material för Östkindis härad i Östergötland som jag studerat närmare. Skadorna försvårar förstås läsningen.

Gårdarna eller hemmanen är indelade efter jordnatur som skatte, krono, stubbe, kyrko, präste, frälse med flera. Skatte-

gårdarna är graderade efter öresland, men för övriga hemman finns ingen sådan uppdelning. Då skattegårdar skulle behållas inom släkten och inte kunde säljas till "oskyldiga" (utom släkten) så är troligen den bonde som tar över en skattegård på något sätt släkt med företrädaren men också med den efterkommande.

Skatten kallades först "mantalet" senare "årliga räntan" och togs främst ut in natura. Bonden skulle således leverera smör, fläsk, ägg, lamm, fisk, ved och andra varor till fogden. Serien Fogderäkenskaper upphör när rikskanslern Axel Oxenstierna lade om skatteväsendet men fortsätter i Jordeböckerna. De senare finns också tillgängliga hos Digitala forskarsalen och är scannade fram till omkring 1750. Jordeböckerna är sorterades läns-, härads- och sockenvis och innehåller för varje gård samma information som fogderäkenskaperna varför de senare också kan kallas för jordeböcker.

I marginalen till jordeböckerna anges för varje enskild gård kronans förpantningar och donationer av den årliga räntan till adeln. De gårdar från vilka kronan behöll den årliga räntan har noteringen "behållne". I Östkindis härad var all kronans skatt donerad till adeln från 1650-talet fram till reduktionen på 1680-talet. Efter reduktionen ändrar redovisningen gradvis karaktär.

Med hjälp av jordeböcker och fogderäkenskaper kan man således konstruera längre tidslinjer över enskilda gårdar och socknar än vad kyrkoböcker och mantalslängder normalt medger. I mötet mellan de olika serierna kan de kasta nytt ljus över varandra. Och där kanske jordeböckerna kan komma även släktforskningen till godo. Ett äldre material som ibland kan komplettera och nyansera skattelängdernas uppgifter är domböckerna. Lantmäteriakter skall man ej heller förglömma.

Lars Nilsson

Släktforskarcafé

Vill du dela med dig av dina erfarenheter om släktforskning? Så löd inbjudan som skickades ut till våra medlemmar via e-post. Torsdagen den 18 februari 2021 anordnades för tredje gången släktforskarcafé som videokonferens via Zoom för våra medlemmar. Denna gång var temat olika släktforskarprogram.

Vår medlem Per-Göran Olsson berättade om programmet Disgen som han använder för att bygga sitt släktträd. Han fastnade för det programmet för att det är strukturerat och innehåller en kartfunktion. Med hjälp av sitt släktträd visade han hur programmet är uppbyggt och vilka funktioner som finns.

Det var en mycket bra och detaljerad genomgång. Frågor och funderingar kom från deltagarna. Vare sig man använder sig av Disgen eller det var en ny bekantskap så gav programmet ett gediget intryck.

DIS, Datorhjälp i Släktforskningen, har föreningar över hela landet och har faddrar som man kan kontakta vid datorproblem.

Per-Göran nämnde också andra släktforskarprogram där man kan bygga sitt släktträd. Genney tycker han är i paritet med Disgen. I ArkivDigital finns nu också möjlighet att bygga ett träd. FamilySearch är ett annat program som är gratis och där byggs ett världsträd. Nackdelen är att alla kan ändra i uppgifterna och att det är svårt att få ut ett eget släktträd. Det finns även andra släktforskarprogram som inte nämndes.

Efter presentationen berättade han om projektet Namn åt de döda där han deltar på volontärbasis. "Dödskivan", som ges ut av Sveriges Släktforskarförbund, kommer förmodligen ut med en ny, uppdaterad version till hösten och omfattar åren 1830 – 2019. Detta arbete är alltid pågående, inte bara genom att lägga till nya årgångar utan viss komplettering av tidigare årgångar behöver ibland också göras. Vill man delta i projektet kan man anmäla sitt intresse via www.rotter.se

Sedan var det dags för medlemmen Bengt Persson Trotzig att berätta om sin erfarenhet av Genney. Han har laddat ner sina fyra

större släkter från My Heritage med hjälp av Gedcom till Genney ver3. Det är ett svenskt släktforskningsprogram som vänder sig både till nybörjare och erfarna forskare.

Bengt gjorde också en genomgång av alla funktioner och visade hur han själv hade skapat och gjort några ändringar. Det var lätt och överskådligt att följa hur programmet är uppbyggt.

Ett exempel han visade var en person som var adopterad. Bokstaven A fanns framför personens förnamn och det fanns en koppling mellan rutan med adoptivfadern respektive adoptivmodern till barnets biologiska far respektive mor, förutsatt att man känner till de biologiska föräldrarna.

Bengt har använt detta program i snart ett år och är mycket nöjd med det. Det märktes tydligt vid presentationen. Han fick många frågor att besvara om programmet och dess funktioner.

I Genney finns också en kartfunktion. En annan funktion är ortsök som visades exempel på. Han nämnde också att Riksarkivets Tora och Institutet för språk och folkminnen är de bästa källorna till ortsök.

Vilket släktforskarprogram skall man välja om man nu inte redan har valt? Om man vill byta program kan man alltid göra som Bengt har gjort och med hjälp av Gedcom går det enkelt och bra.

Det var två trevliga och mycket bra och detaljerade genomgångar vi fick. Stort tack till Per-Göran och Bengt för er medverkan.

Om någon vill ha hjälp med Disgen, kontakta Per-Göran: pghome57@gmail.com

Är det någon som har några frågor om Genney hjälper Bengt gärna till: persson.trotzig@telia.com

Avslutningsvis, vad vill du att vi tar upp nästa gång vi träffas i caféet? Kom med önskemål om vad du vill diskutera! Är det något du vill berätta om och delge till oss andra? Är du nybliven släktforskare och behöver hjälp med något? Välkommen att höra av dig till föreningens e-postadress info@sollentunaslaktforskare.se

Margaretha Vinterholt och Kaj Högländer

Vilka fantastiska arkiv vi har

Med hjälp av flera olika arkiv beskriver vår medlem Göran Lindahl en familj i Hälsingland under 1700-talets mitt från tvillingfödelse till soldatliv. Kyrkoarkiv och generalmönsterrullor samsas med SMHI, SCB och Dellenportalen.se som källor.

Släktforskning kan verka trist. Att mata in årtal och namn sekel för sekel kan bli lite enahanda. Men ibland hittar man något som väcker intresse och många frågor.

Efter att i kyrkböckerna under flera veckor ha kartlagt släkten i norra Hälsingland under 1700-talet gjorde jag ett spännande fynd. Mina anfäder har i 250 år rört sig i ett tiotal byar inom någon mils radie strax norr om Hudiksvall i Rogsta och (Hälsing-)Tuna socknar. Då dök det plötsligt upp en inflyttad man som var uppvuxen 2 mil bort. Det var drängen Lars Jonsson, mina söners mm fm mm f, från Norrbo socken på näset mellan sjöarna Norra och Södra Dellen, en liten socken med 456 innevånare 1750. Honom hittade jag i Hälsingtuna sockens vigselbok.

Källa: Arkiv Digital:
Hälsingtuna (X) C:2 (1723-1799) Bild 226.
1776 Martii d. 24 Lystes för drängen ifrå Norrbo,
Lars Jonsson, nu i tienst hos Anders Larsson i
Österby, samt bemälte bondes dotter Kierstin
Andersdotter, hwilken af sin fästman är lägrad.

Det var alltså risk för oäkta barn! Sonen Anders föddes 1 april, bara en vecka efter vigseln.

Via husförhörslängden framkom att Lars tjänat dräng vid blivande svärfaderns gård Österby i Silja by, Rogsta sn, från 1772 och att han fyra år senare gifte sig med dottern Kerstin på gården.

Källa: Arkiv Digital:
Norrbo (X) C:2 (1729-1769) Sida 151.
En dödfödd pilt i Hålsjö. Soldaten Jonas Larsson
Nordströms och Ella Olofsdotters twenne piltebarn
i Hålsjö föddes d. 5 Decembris om morgonen. Den
som senare föddes blef död i födslen och kunde
således eij komma till dopet.
Lars i Hålsjö. Den förr födde war och nog swag, ty
kom sedan och en hustru med honom till
prästgården d. 7 ejusdem en fredag: då han blef
döpter med namnet Lars. Fadrdarna Pastor Loci
Eric Thornberg, cominister Dahlands änka
Margareta Nordelia, klockaren Magnus Rogstadius
och jungfru Anna Nordelia.

Lars i Hålsjö var född för 267 år sedan, 1753. För att försöka hitta hans föräldrar letade jag reda på honom i Norrbo födelse- och dopbok för 1753, det var där det intressanta kom fram. Lars hade en dramatisk start i livet. Vid förlossningen med sitt första barn var mamma Ella 27 år och pappa Jonas 2 år äldre. De hade varit gifta i 2½ år sedan påsken 1751.

Hur gick det med det dödfödda fostret? Det väcker en mängd andra frågor: Hur tog sig en grannhustru från Hålsjö till Prästgården? Hur var vädret den 7 december?

Från Hålsjö till Prästgården är det ungefär 8 km.

I början av december var det med stor sannolikhet kallt och snö. Gick hon med barnet i famnen eller fick hon slädskjuts? Bar isen på S. Dellen för häst och släde? Enligt SMHI har regelbundna väderobser-

vationer pågått i Uppsala sedan 1722 och på Observatoriekullen i Stockholm sedan 1750. Årsmedeltemperaturen 1750 var +5,5°, 2019 +8,6°. Vädret i Stockholm var tre veckor efter förlösningen den 1 januari 1754 ”Snö och urväder med tre eller fyra graders köld”.

Kartan visar sträckan mellan prästgården inringad till vänster och Hålsjö inringat till höger.

Hur gick det för modern Ella? Överlevde hon? Fanns det någon jordemor (barnmorska) i socknen? Var det första förlösningen?

Det fanns ingen bedövning annat än alkohol. Hur det var med hygien i soldattorpet kan vi bara gissa. Utbildning av barnmorskor fanns i Sverige i mycken liten skala. Den första läroboken, Johan von Horn: *Den Swenska Wälöfwade Jordegumman*, kom 1697, en landsomfattande förordning om barnmorskeutbildning kom 1724. Först från 1812 skulle varje socken skaffa en examinerad barnmorska. Jag har läst de äldsta digitaliserade protokollen från sockenstämmorna i Norrbo 1766–1800 (Norrbo (X) KI:1 (1787–1800) sid 1-24) men ingen diskussion fördes om sockenjordemödrar, däremot nytt kyrkobygge, bänkfördelning i kyrkan, fattigkassan, församlingsbornas vandell, rusdrycker och tillsättande av sockensko-makare, skräddare med mera.

Under frihetstiden, i mitten av 1700-talet, var landet urfattigt. Många hade dött under det nyligen avslutade Stora nordiska kriget,

i sjukdomar eller svält. Befolkningen var ungefär 2 miljoner, inkluderat östra riksdelen (Finland). En tredjedel av befolkningen var under 15 år. Mer än var femte barn dog före ettårsdagen. Dödligheten i barnsäng var hög, främst av infektioner (barnsängsfeber) eller blodförlust. I mitten av 1800-talet 550 per 100 000 mödrar, ännu mer under 1700-talet utan barnmorskor, idag 3 mödrar per 100 000 levande födda barn. Medellivslängden var strax under 40 år. Men Ella överlevde trots dessa dåliga förutsättningar! Hon och Jonas fick ytterligare tre barn och alla tycks ha nått vuxen ålder. Ella själv blev dock påverkad av ”moderspassion” efter 1754 när Lars var nyfödd. Moderspassion är senare kallad hysteri. Hon levde till 1789 då hon dog 63 år gammal. I dödsboken skrev prästen:

April. Soldate-Hustrun Ella Olsdotter ifrån Hålsjö, som föddes härstädes år 1726. Blef tämmeligen wäl upfostrad med god underwisning i vår Xistendoms Kunskap. Trädde i ägtenskap 4de dag Påsk 1751 med soldaten Jonas Norström, och med ho:m fört en berömelig sammanlefnad inemot 38 år, under hwilken tid Gud wälsignat dem med fem barn. Sedan 1754 hade hon af moderpassion mycken wedermöda. I dag 14 dagar sedan den 22 Mars tillstötte en sjukdom som syntes wara hetsig el: rötande med hwilken Gud behagade sluta hennes dag i döden den 30 nestlidne Mars sedan hon lefwat 63 år. Hon begrofs annandag Påsk af d. 13 April.

Pappan Jonas Larsson med soldatnamnet Nordström var indelt soldat, mm fm mm ff. Vid vilket regemente och kompani? Hur länge hade han varit soldat? I vilket soldattorp levde de? Hade han varit utkommenderad i något krig?

I Grills *Statistiskt sammandrag af svenska indelningsverket* får man reda på att Hålsjö by försörjde fem knektar som bodde i torpen Hålsjö No 73, 85, 86, 89 och 92. De tjänstgjorde i Forsa kompani, Hälsinge regemente med kompanisamlingsplats i Rolfsta. I generalmönsterrullorna för 1750-talet finns inte Forsa kompani. Via Wikipedia kan man då få reda på att kompaniet tidigare kallats Majorens kompani, och där hittar jag vår soldat.

Via generalmönstringsrullorna för Majorens kompani får man fram följande:

Vid generalmönstringen 1748 beboddes torpet No 86 av vår soldats företrädare Olof Andersson Nordström, 48 år, ”har fel på synen, får afsked och som har tjent 30 år och inom kort torde blifwa blind, och således är ur stånd att nära sig, så tillägges honom underhåll för dess öfriga lifstid af Wadstena Krigsmanshus” (dåtida pensionskassa för avdankade knektar).

År 1758 framkommer att vår Jonas Nordström var hälsing, 29½ år och hade 9½ tjänsteår, var gift och gillades för fortsatt tjänst. (Sannolikt fel ålder, skall vara 34 år. Tjänsteåren stämmer). Det anmärktes ”Sjuk i Bergen” – oklar betydelse. Anmärkningen finns för nio av kompaniets 148 man. Andra vanliga anmärkningar är ”sjuk i Stralsund” och ”sjuk i quarteret”.

Jonas var således värvad när han var 20 år gammal år 1744. Han flyttade till torp No 86 i Hålsjö 1sta rote 1748 och hade alltså bostad när han gifte sig med Ella tre år senare. Han var då ståtlig för sin tid, 5 fot 8½ tum lång (181 cm). För att hitta rullorna över torpsynen som genomfördes var tredje år måste man titta i originalhandlingarna på Krigsarkivet, vilket jag inte kunnat göra på grund av nedstängningarna under Covid-19-pandemin.

År 1763 blev Jonas omplacerad inom kompaniet till No 94 för att fylla luckan efter ”Per Sedig, fången den 14 Nov 1760 wid Tessin (nu Cieszyn, södra Polen), död i fångenskapet 1760”. På egen begäran slutade Jonas som soldat efter 32 tjänsteår, ”Jonas Larss. Norström afskedad d 19 junii 1776. Afskedas på begäran och recommenderas til enkelt underhåll” (24 kr om året).

Jonas hade tur med sin tjänstetid då vi inte deltog i så många krig 1744–1776. Det Stora nordiska kriget avslutades 1719, under det olycksaliga Hattarnas ryska krig 1741–1743 kort före Jonas värvning överfördes 5 kompanier ur Hälsinge regemente till finsk-ryska gränsområdet, dock inte Jons kompani. När Gustav III:s

ryska krig inleddes 1788 hade Jonas redan fått afsked.

Dåtidens soldater var borta från sitt torp under någon månad på sommaren före skördetid under regementsövningarna. Kortare kompaniövningar genomfördes på samlingsplatsen i Rolfsta vid Näsviken, en mil sydost om Hålsjö. Dessutom förekom flera dagslånga övningar med den lokale korpralen i Hålsjö.

Under Pommerska kriget 1757–1762 var Jonas placerad i garnisonen i Stralsund i Svenska Pommern 1760 och 1761. Sex kompanier (900 man) från Hälsinge regemente överfördes dit. Innan Jonas kom till Stralsund deltog regementet bland annat i slaget vid Güstrow. Vid kapitulationen av Peenemündes skans 1759 blev en mindre del av regementet tillfångatagen. Under 1761 deltog hälsingarna i slaget vid Clempenow och i början januari 1762 vid undsättningen av Malchin. Originalhandlingar om Jonas deltog i strid finns i Krigsarkivet.

Under dessa två år fick Ella ensam ta hand om torpet och två barn, Lars 7 år och Margareta 4 år. Rotebönderna hade plikt att hjälpa ensamboende soldathustrur med tyngre jordbruksarbete och underhåll av torpet. Efter att Jonas kommit hem föddes Olof 1763 och Jonas 1766.

Sämre gick det för Jonas pappa, soldaten Lars Jönsson Strandel i samma kompani. Han tog värvning 1721, 20 år gammal. No 114 Jonas Joensson i Hålsjö ersätts ”med Lars Jönsson Strandel, 21 år, 3/4 tjänsteår, Helsing. Denne recruit Lars Strandel är ducktig. Approbieras”. Han dog redan som 30-åring när Jonas var 7 år.

Trots den dramatiska starten i livet för den överlevande tvillingen och soldatsonen och förre drängen Lars gick det bra i livet. Han gifte sig 23 år gammal och fick ta över svärfaderns gård Österby i Silja by. Han dog av ”bröstfeber” (lunginflammation?) 1817, 64 år gammal, och fick tillsammans med sin hustru Kerstin Andersdotter fyra döttrar och en son. En av döttrarna blev bara 6 år då hon

dog i en rödsotsepidemi, de övriga tycks ha nått vuxen ålder.

Gemensam födelsedag

Hur vanligt är det med gemensamma födelsedagar i en familj? Min mormor var född den 12 februari. Hon har berättat att när hon födde sitt första barn sent på kvällen den 11 februari föreslog barnmorskan att man skulle sätta 12 februari som födelsedatum "så ni får samma födelsedag". Mormor vägrade. "Vi ska ha varsin födelsedag" var hennes svar. Jag kom att tänka på detta när jag läste följande notis i *Karlshamns allehanda* från torsdagen den 19 december 1895:

Tre bröder födda på konungens födelsedag. Från Vemmenhögs härad i Skåne skrives till Y. A.: En gåfva af 50 kronor har en arbetare i en af häradets socknar nyligen fått mottaga från konungen, sedan i mannens hjerna den lyckliga idén upprunnit »att skriva till kungs» med anledning deraf att tre af hans söner -- alla militärer -- äro, ehuru ej trillingar, födda på ett och samma datum, näml. den 21 januari, konungens födelsedag. Med anledning af ett så ovanligt förhållande biträdde församlingens pastor sökanden med vitsord om godt uppförande och existens-bevis m. m., så att konungen fann sig föranlåten sända honom ofvan nämnda summa, med tillkännagifvande att ej vidare förnya sin ansökan.

Var de födda på samma datum eller var det något som man bara noterade i födelskeboken för att man tyckte det såg bra ut.

Agneta Svensson, medlem i föreningen

Tidningsläsning

Under coronatider har Nyaste Kristianstadsbladet, Nyhets- och Annonstidning för Kristianstads Stad och Län varit en nöjsam läsning. Under januari och februari 1890 har jag bland alla annonser hittat nedanstående som rör jordbruk och handel.

Visst är det spännande med arkiv!
Göran Lindahl

Till salu. Köttet af en bättre häst torgföres Lördagen den 4 dennes af Nils Karlsson, Önnestad.

Messina Apelsiner af finaste qualité i dag inkomna i Joh. Söders Konditori.

Att idka gårdfarihandel inom Kristianstads län under detta år har länsstyrelsen meddelat tillstånd åt 66 personer.

Furu-Kottar uppköpas till högsta pris af handlanden N. Johansson i Wankifva.

80 stycken goda värphöns äro till salu i Vinslöf.

Till salu. Ett par lefvande Orrar. Tidningskontoret anvisar.

Hannoveranske hingsten Selim står till allmänhetens tjenst å Sinclairsholms gård mot 10 kr. i språngafgift och 1 kr. till stallen.

Fjäder, flera sorter Gås- och Fogelfjäder till lägsta pris hos Th. S. Pilo, vid Lilla Torget.

Tobaksodling

Tobaksodling förekom på många gårdar i trakten kring Kristianstad och Åhus. För många var det en viktig bisyssla. Ett tobaksmonopol bildades 1915 och mottagningsmagasin byggdes i Dösjebro, Åhus, Rinkaby och Fjälkinge. År 1964 var sista säsongen som tobaksmagasinet i Fjälkinge var i bruk. Det är sedan 2016 ett byggnadsminne. I början av 60-talet var jag med och tjuvade tobaksplantor hos min morbrors svärföräldrar i Kiaby. De hade en liten lott och en nybyggd torklada. Man tog bort tjuvskotten ungefär som på tomatplantor. Tobaksplantorna var höga och lite feta och vi hade oljebyxor på oss för att skydda kläderna.

I Kristianstadsbladet fanns nedanstående annonser 1890:

Tobaksfrö af långbladig bekant sort, fullt grobart till salu hos Axel Olin, Näsby.

Torr och ren svensk tobaksstjolk uppköpes till högt pris av S. A. Engström i Åhus.

Agneta Svensson, medlem i föreningen